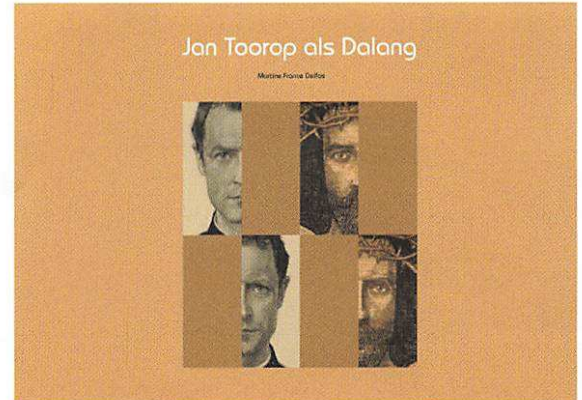
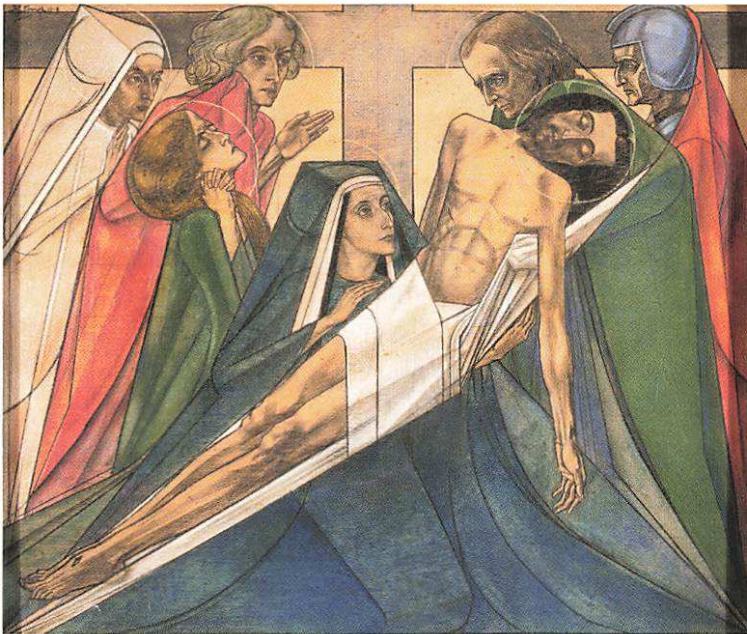

Jan Toorop als Dalang: fraai boek over zijn kruisweg in Oosterbeek

In de St. Bernulphuskerk te Oosterbeek (Heilige Titus Brandsmaparochie) hangt een kruisweg geschilderd door Jan Toorop. Hij werkte eraan in de periode 1916-1919 en koos voor een aantal figuren mensen die hij kende als model. Onder hen de opdrachtgeefster maar ook Toorop zelf – hij is op de zevende statie afgebeeld. In deze kerk werd op 16 maart het eerste exemplaar van het boek 'Jan Toorop als Dalang' overhandigd door de auteur Martine Delfos. Dr. Martine F. Delfos is biopsycholoog en schreef boeken op verschillende gebieden, ook over kunst.

Jan Toorop was een veelzijdig kunstenaar die verschillende stijlen hanteerde, schrijft kunsthistoricus en museumdirecteur Benno Tempel in het voorwoord. Het boek van Delfos noemt hij "een mooi voorbeeld van een uitwisseling tussen vakgebieden. Het gaat over kunst, maar ook over psychologie en letterkunde. Hiermee wordt de samenhang tussen het werk en de persoon Toorop verbreed." Tempel betreurt het dat we in de 20ste eeuw religieuze thematieken in de kunst zijn gaan wantrouwen. Ook de (niet-katholieke) Delfos had aanvankelijk aarzelingen om een religieus onderwerp ter hand te nemen.

Kruiswegstatie van Jan Toorop - 13: 'Het lichaam van Jezus wordt van het kruis genomen', Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, foto: S. van der Jagt, documentnummer 12677-43353.

Jan Toorop was van Indische afkomst en ging op elfjarige leeftijd naar Nederland. Delfos beschrijft kort zijn leven en ontwikkeling als kunstenaar. Toorop koos voor de panelen in de Bernulphuskerk voor een bijzonder proces: hij tekende rechtstreeks op het onbewerkte triplex en kleurde de tekeningen met waskrijt in. Delfos merkt op dat het "twee natuurlijke materialen zijn die elkaar niet in de weg zitten maar aanvullen: onbewerkt hout en waskrijt. En mogelijk was dit wat Jan Toorop aansprak, het licht doorschijnende effect door de was, gecombineerd met het levende hout."

Aan de vormen valt volgens Delfos op dat ze aan de ene kant vloeiend zijn, maar aan de andere kant 'houterig'. "De armen van de hoofdfiguren lijken vaak stokjes in plaats van armen. ... En regelmatig lijken de handen op houten handjes die aan een stokje zijn gezet." De staties lijken volgens haar "vooral door hun beweging in kleding een gebeurtenis uit te drukken." Deze en andere elementen in deze kruisweg doen Delfos denken aan de Wajangpoppen die gebruikt worden in het schimmenspel, met name de *Wajang Klitik*,

waarbij platte houten silhouetten gebruikt worden. Delfos: "Toorop draagt de spanning van de Wajang met zich mee in zijn hart en ziel wanneer hij naar Nederland gaat en drukt deze fascinatie in de kruisweg uit door middel van een spanningsveld tussen vorm en beweging. Ook het materiaal van triplex doet denken aan de platte houten Wajangpoppen, de *Wajang Klitik*. Jan Toorop is de *dalang*, de poppenspeler."

Delfos neemt de lezer/kijker stap voor stap mee langs de staties. Daarbij wijst ze op bijzondere elementen en details, die niet zelden in een aparte afbeelding extra aandacht krijgen. Meerwaarde is dat naast elke statie een variant in glas is afgedrukt, die in de Heilige Maria Koningin kerk (De Bron) in Krimpen aan de IJssel is te vinden. Deze glazen variant is gemaakt door een Italiaans glasatelier en is geen kopie maar een nieuwe weergave. Ook voor wie de interpretatie van Delfos niet deelt, is dit prachtig uitgevoerde boek (in een genummerde en gelimiteerde oplage van 500 stuks) in hardcover en kleurendruk een boeiende ervaring.

door Roland Enthoven

'Jan Toorop als Dalang', Martine Delfos, 92 blz., uitgeverij SWP, Amsterdam 2024.